

Д-р Ристо Поплазаров

НЕКОИ ПОДАТОЦИ ЗА ПОГРЧУВАЊЕТО НА ЕГЕЈСКА МАКЕДОНИЈА¹⁾

Македонската историографија и лингвистика одамна прави напори да се унапредат проучувањата во областа на македонската ономастика, од аспект историски, јазичен и др. Тие напори и постигнатите резултати се значајни и мошне корисни, зашто во проучувањето на историјата на македонскиот народ и неговиот јазик научните работници сретнуваат разни пречки и тешкотии при одредувањето на местата, односно настаните во тие места, или при расветлувањето на разни прашања од историјата на нашите села, односно на нивните имиња и друго.

Тешкотиите произлегуваат и од тоа што имињата на населените места, на луѓето, и други имиња биле менувани од освојувачите и од владеечките режими на државите под чија власт Македонија спаѓала во разни периоди. Последното важи особено за егејскиот дел на Македонија, каде што грчките власти, исто така српските и бугарските во вардарскиот и пиринскиот дел на Македонија, наполно ги прицизирале, односно србизирале и бугаризирале, имињата и презимињата на луѓето²⁾. Освен тоа, грчките власти наполно ги прицизирале и имињата на селата, градовите и на други места. (Во вардарскиот и пиринскиот дел на Македонија тоа било направено делумно). Интересно е да се забележи дека толку освојувачи поминале низ Македонија и многу години владееле во неа Византијците, Тур-

1) Станува збор за податоците изнесени во книшката која носи наслов: „Министерство за внатрешни работи (на Грција — б.м.), Дирекција за месна самоуправа — Упатства за преименувањето на општини и населби, кои имаат турско или словенско име“, од Стилнос Кирјакиду.- Во Атина, Национална печатница, 1926. с. 39. ΟΑΝΓΛΙΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΟ, ΝΟΜΑΣΙΑΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΩΝ... ΣΝ Α ΘΗΝΑΙΣ, 1926 s. 1 — 39

2) За положбата на Македонците поопширно види: Историја на Македонскиот народ, кн. III, Скопје, 1969, с. 247 и сл. Ни во овој, ни во други трудови не се зборува за ова упатство и општо за погрчувањето на имињата на селата и градовите.

ците и други, но ни еден од нив не се зафатил со такви опширни и добро организирани акции насилствено да ги денационализираат и асимилираат имињата и општо битието на Македонците во Егејска Македонија. А тоа е почудно што такви насилствени и непопуларни акции спроведувале и тие кои се прогласувале за наследници на атинската антична демократија, толку позната и толку популарна во светот.

Имајќи го предвид горенаведеното, сметаме дека е многу важно да дадеме неколку изворни грчки податоци за причините и начинот на погрчувањето на имињата на селата, градовите и на другите места во егејскиот дел на Македонија. Нив ги пр-пиме од „Упатствата за преименувањето на општините и насел-бите, кои имаат турско или словенско име“ издадени во 1926 година од грчкото Министерство за внатрешни работи. Секако, овие упатства и конкретните акции за погрчувањето на ими-њата уследиле по соодветно решение на грчката влада. Значи овие акции биле дело на државната власт која работела според освоената политика, изградена за оваа проблематика.

Во наведената книшка, под наслов: „Варварските имиња на селата треба да се заменат“, се вели следното. „Тие имиња треба да се заменат со грчки, особено сега кога со Грците бегалци (дојдени од Мала Азија — б. м.) Грци се и жителите на селата... Ова дело треба да го преземат самите жители и самоиницијативно, со сакање и со помошта на својот учител да го изберат името на своето село. Тоа треба да е новогрчко, убаво и лесно изговорливо за да се прифати лесно и да навикнат на него и нивните соседи и на тој начин да исчезне, и да не се слуша веќе денешното, варбарско име. За таа цел се напиша оваа окружница (Упатствата — б. м.) и приложената таблица за да ги упати жителите како да најдат, или ако треба да создадат погодно име за своето село“³⁾. Од наведеното и општо од упатствата на прво место паѓа в очи омразата спрема словенските и турските имиња. „Тие — се вели во упатството на Министерството за внатрешни работи — го зарадуваат лицето на нашата убава грчка татковина...“ И така акцијата за погрчување на македонските имиња, покрај друго по поттикнувало грчкото население да мрази сè што било турско и словенско, односно македонско — имиња, обичаи, јазик и луѓе.

Грчките власти, знаејќи дека ваквите акции за погрчување во минатото пропаѓале, или давале слаби резултати, во новата асимилаторска акција се труделе да го вклучат и населението, пред сè, грчкото и учителите за да се прифатат новите имиња. Веднаш треба да се каже дека не само македонското, туку ни мнозинството од грчкото население, во секојдневниот

³⁾ ΟΔΗΓΙΑΙ, s. 3.

живот, освен во односите со властите, не ги употребувало новите грчки, туку старите македонски имиња, кои претставувале составен дел од македонското битие.

Понатаму, во упатството се објаснувало какво треба да биде новото грчко име. „За да биде едно име погодно да стане име на едно село и да фати корен, треба прво да биде создадено согласно со начинот со кој грчкиот народ ги именува селата и местата, во кои живее, т.е. самиот народ да ги твори т. н. топоними или топонимијата. Тој начин го разбираме ако ги разгледаме грчките топоними, кои денеска се во употреба во разни места на Грција“. Од наведеното се гледа дека грчките власти им налагале на Македонците да прифатат имиња кои биле туѓи не само по својата суштина и јазик, туку и по начинот на нивното создавање и по содржината на имињата. Според упатството, грчките топоними се делат на три главни групи: антички, византиски и новогрчки. Секоја од нив по неколку категории, третата на пример 14. Новогрчките имиња се создадени според бојата, составот на конфигурацијата на местото каде што се наоѓа селото, односно според водите, животните и растителниот свет (дрвјата...) што се наоѓаат таму, или во околината. Се зема предвид и местоположбата спрема сонцето, спомениците и друго. Некои села ги добиле имињата од имињата на некои богати семејства на кои им припаѓале, или кои доминирале во нив. Други пак според историски традиции, настани, личности и преданија. Според овие и други начела требало да се измислуваат грчките имиња на македонските села.

Во продолжение се даваат седум конкретни инструкции за тоа како да биде изборот на грчкото име. Се бара да не се заменува името сè додека не се утврди дека тоа не е грчко. „Новото име за да фати корен треба да е новогрчко, разбирливо и лесноизговорливо. Архаизмите треба да се избегнуваат, зашто не се разбирливи и не се вкоренуваат...“. Се дозволувало, доколку турското или словенското име на селото било „дрифатливо“, истото да се преведе на грчки јазик. Бегалците дојдени од Мала Азија, Кавказ, Тракија и од други места можеле да го предложат името на своето напуштено село, доколку било грчко. Се барало да се предлагаат 3—4 имиња за едно село. Од нив компетентните комисии го утврдувале „најпогодното“ грчко име⁴⁾ и на тој начин биле погрчувани имињата на селата, градовите, планините, реките, езерата и на други места. Според една подоцнежна директива, мошне се форсирало погрчувањето на имињата да се одвива според имињата на паднатите андартски војводи, наречени „македономахи“ (македоноборци“). Како резултат на тоа повеќе македонски села

⁴⁾ Исто, с. 4—8.

ги добиле имињата на тие „македономахи“⁵⁾. На крајот од наведените упатства е даден еден долг списот (таблиица) на околу 1.500 грчки имиња создадени според наведените грчки принципи и распоредени по групи и категории според конкретните директиви.

Се смета дека погрчувањето на имињата на селата и градовите во мнозинство, т.е. во околу 3/4 од селата, било извршено преку замена на македонските имиња со нови грчки имиња. Извесен број македонски имиња биле преведени на грчки: Песјак — Амудја, Буковик — Оксја, Тиквени — Колокиту... Мал број македонски имиња добиле грчки завршетоци и исправки: Габреш — Гаврос, Трново — Тирновон, Оризари — Ризарион. На тој начин биле погрчени околу 2.330 села и градови во Егејска Македонија и во Западна Тракија⁶⁾. Селата биле распоредени во 26 околии и 10 окрузи во Егејска Македонија и во 7 околии и 2 окрузи во Западна Тракија. Значи околу четири петини од селата се наоѓале во Егејска Македонија. Погрчувањето започна да се спроведува со државниот сил или средства по 1920 година и било речиси завршено за време на диктатурата на генерал Пангалос (1925—1926)⁷⁾. Наведените упатства на грчко министерство за внатрешни работи биле донесени и спроведувани во завршната фаза на погрчувањето.

За да биде нашата претстава поцелосно, ќе наведеме неколку податоци за погрчувањето преку размената на населението. Се смета дека пред поштагањето на Егејска Македонија под грчка власт, во нејзиниот дел, односно во 26 околии живееле 403.581 Македонци и 185.730 Грци. На посреден или непосреден начин тоа го прифаќале и некои грчки фактории⁸⁾, но тие ги делеле Македонците на егзархисти и патријаршисти и првите ги признавале за Словени („Словеногласни егзархисти“), нарекувајќи ги и Бугари, а вторите — за „Словеногласни Грци“ и сл. Според една грчка статистика, во Егејска Македонија живееле (пред 1913 година) 99.213 „Словеногласни егзархисти“ и 491.596 „Грци“. Притоа, за „Грци“ бле сметани и околу 305.866 Македонци — патријаршисти, нарекувани „Словеногласни Грци“, или патријаршисти — гркофили, мал број патријаршисти-србофили и др.⁹⁾. Овој национален состав на населението во Егејска Македонија почнал да се менува во текот на војните. Уште

5) Тоа се гледа од грчките имиња на селата.

6) Пресметано според списокот што го дава В. Трајков, Населението места во Тракија и Македонија под грчка власт, Софија, 1946, с. 9—61.

7) В. Трајков, н.д., с. 4.

8) Наведените бројки ги изнесува: ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΒΛΑΧΟΥ, Α Η ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΗΚΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ. ΑΘΗΝΑΙ, 1945, Σελ. 28.

9) Исто, с. 28 според една бугарска статистика од 491.596 „Грци“ (според грчката статистика, т.е. 491.596 — 185.730 = 305.866).

пред 1922 година биле населени во неа 99.658 Грци. По Грчко-турската војна и малоазиската катастрофа на Грците, во Егејска Македонија биле населени по 1922 година 538.595 грчки бегалци од Мала Азија. До грчкиот попис на населението, извршен на 15 и 16 мај 1928 година овој број се зголемил на 638.253 бегалци. Според истиот попис Егејска Македонија имала 1.412.477 население (заедно со новодојдените грчки бегалци)¹⁰).

Колонизацијата на Егејска Македонија со бројно грчко население била една од најголемите акции за погрчувањето на земјата и на непрчкото, пред сè, македонското население. Таа дала поттик и за погрчувањето на топономастиката. Погрчувањето на земјата и на населението било спроведувано со разни насилствени и други средства на грчката држава, откако таа ја освоила Егејска Македонија. Тој насилствен, антинароден процес бил спроведуван посебно интензивно, организирано и сестрано, особено за време на диктаторските режими на генерал Пангалос, на Метаксас и на др. Грчкиот народ и особено неговите прогресивни сили немале корист од таа реакционерна политика и практика и често ѝ се спротивставувале.

¹⁰) В. Трајков, н.д., с. 3—4.